Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктору юридичних наук, професору,
завідувачу кафедри економічного права та
економічного судочинства
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Рєзніковій Вікторії Вікторівні

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора юридичних наук, професора,
професора кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса
Деркач Елли Михайлівни
на дисертацію Петрова Олександра Олександровича
на тему: «Господарсько-правове регулювання авіаційної діяльності»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 "Право" за спеціальністю 081 "Право"

Актуальність обраної теми дослідження

Проблематика правового регулювання авіаційної діяльності привертає уваги представників різних галузей науки, враховуючи значущість авіаційного транспорту як складової Єдиної транспортної системи України для розвитку національної економіки та міжнародних зв'язків. Євроінтеграційний вектор України, підписання Угоди про спільний авіаційний простір та необхідність імплементації стандартів ЄС у вітчизняне законодавство обумовлює необхідність проведення ґрунтовних досліджень в окресленій сфері з метою створення орієнтирів для розробки комплексного господарсько-правового регулювання авіаційної діяльності. Представлена дисертаційна робота охоплює низку важливих питань, відповіді на які мають сприяти формуванню сучасної моделі правового регулювання авіаційної діяльності.

Як слушно зазначає Петров О.О., потребують вирішення питання забезпечення недискримінаційного доступу авіаперевізників до інфраструктури повітряного транспорту, закріплення в національному законодавстві права на справедливі та рівноправні можливості суб'єктів авіаційної діяльності експлуатувати повітряні лінії, інші питання лібералізації та розширення можливостей повітряних перевезень.

Важливо підкреслити і те, що з урахуванням недостатності досліджень проблематики правового регулювання авіаційної діяльності з позицій науки

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 288 нет/26
«20» 05 2026 р.

господарського права, особливо в контексті сучасних наукових підходів та тенденцій, цінність представленої роботи значно збільшується.

Отже, дисертаційне дослідження Петрова О.О. спрямоване на поглиблення теоретичного доробку науки господарського права, а також вдосконалення правотворчої та правозастосовної практики в зазначеній сфері.

В контексті вищенаведеного обрання теми дослідження заслуговує на підтримку, адже воно є аткуальним для юридичної науки та економічного життя за своїм предметом, поставленою метою, завданнями та результатами їх вирішення.

З огляду на викладене, дисертаційне дослідження є актуальним та перспективним напрямом наукового пошуку, має як теоретичну, так і практичну цінність.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у роботі, у переважній більшості є аргументованими і переконливими. Автором використано достатню кількість вітчизняних та іноземних наукових джерел з господарського права, національне законодавство, міжнародні акти та законодавство ЄС, проведено аналіз матеріалів судової практики, статистичних даних, проєктів законів, локальних актів суб'єктів господарювання тощо. Заслуговують на увагу використані автором наукові методи, які стало підґрунтям для отримання власних наукових результатів.

Структура дисертації обумовлена завданнями дисертаційного дослідження та відповідає внутрішньому логічному зв’язку його етапів, складається із вступу, трьох розділів, що поділені на дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (224 найменування) та додатків. Всі розділи та підрозділи за своїм змістом є взаємопов'язаними, взаємоузгодженими, засвідчують, що автору вдалося виконати поставлені завдання та досягти мети дослідження.

Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові методи пізнання та спеціальні методи юридичної науки, а саме: системно-структурний метод, порівняльно-правовий метод, метод аналізу та синтезу тощо. Використання зазначених методів дозволило автору обґрунтувати нові та доопрацювати існуючі теоретико-прикладні положення щодо господарсько-правового регулювання авіаційної діяльності.

Ознайомлення з дисертацією дозволяє зробити висновок, що робота містить основні необхідні для такого дослідження компоненти – критичний аналіз досягнень більшості попередніх дослідників цієї та суміжних проблем, увагу до іноземного досвіду, належну апробацію результатів дослідження. Це дає підстави стверджувати про належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхню

доведеність та достовірність, а також констатувати досягнення автором мети дослідження.

У дисертації матеріал викладено послідовно та юридично грамотно. Позиції, які відстоює автор, ґрунтуються на наявних досягненнях доктрини господарського права, положеннях чинного законодавства та з врахуванням перспектив розвитку авіаційної діяльності. Думки, висновки та пропозиції дисертанта підтверджуються критичним аналізом чинного господарського законодавства, висловлених у юридичній літературі позицій вітчизняних та іноземних науковців.

Наукова новизна дисертації результатів дисертації, яка відображена в тих висновках, положеннях, пропозиціях, що виносяться на захист, полягає в тому, що представлена робота є комплексним дослідженням господарсько-правового регулювання авіаційної діяльності.

Заслуговують на підтримку наукові положення, які склали основу новизни дисертаційного дослідження. Так, здобувачем *вперше* обґрунтовано інституційну господарсько-правову природу законодавства про авіаційну діяльність та виокремлено його спеціальні ознаки; розмежовано поняття «аеропорт», «аеродром» та «аеродромні об'єкти»; виявлено відмінності застосування понять «експлуатант», «суб'єкти авіаційної діяльності», «суб'єкти господарювання» та здійснено поділ суб'єктів авіаційної діяльності на групи.

Поряд з положеннями, що представлені у рубриці "вперше", новизною характеризуються і положення, в яких Петров О.О. пропонує удосконалити положення, розвинути певні твердження, пропозиції чи висновки.

Зокрема, серед наукових положень, удосконалення яких запропоновано автором, слушними слід визнати висновки щодо поняття авіаційної діяльності з позицій науки господарського права; ознак сертифікації авіаційної діяльності; правової природи комерційної експлуатації повітряного судна; критеріїв класифікації цивільних повітряних суден; розмежування понять «власник аеродрому» та «експлуатант аеродрому».

Заслуговують на підтримку пропозиції автора, які отримали закріплення у категорії "Дістали подальшого розвитку", а саме щодо: особливостей правового статусу суб'єктів авіаційної діяльності; правової природи категорії «авіаційні роботи»; правової природи діяльності з аеронавігаційного обслуговування.

Вищенаведені наукові положення є обґрунтованими та заслуговують на підтримку. Рекомендації, запропоновані у роботі, можуть бути використані у науково-дослідній сфері, правотворчій і правозастосовній діяльності та навчальному процесі.

Дисертаційне дослідження Петрова О.О. виконано на кафедрі економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка в межах бюджетних науково-дослідних тем: «Удосконалення нормативно-правового забезпечення сталого правосуддя у світлі євроінтеграційних прагнень України» (0124U003063) на 2024 – 2029 роки та «Правове

забезпечення сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції» (0124U003297) на 2024 – 2029 роки.

Дисертаційна робота за свої змістом і формою відповідає встановленим нормативним вимогам, профілю спеціальності 081 "Право".

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Результати дисертаційного дослідження викладено у 9 наукових працях, з-поміж яких три наукові статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії "Б", та 6 публікації за матеріалами науково-практичних конференцій.

Опубліковані наукові праці достатньою мірою відображають основні результати проведених здобувачем досліджень. Можна дійти висновку про самостійність, оригінальність та наукову новизну рецензованої роботи, використання власних підходів до розв'язання низки досліджуваних питань.

Відсутність порушення академічної доброчесності

З аналізу змісту тексту дисертації вбачається дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності. Дисертація Петрова О.О. містить посилання на містить посилання на згадані автором у тексті джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги законодавства про авторське право.

У рецензованому дисертаційному дослідженні не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень, які могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного автором дослідження.

Разом з тим, ***деякі висновки та пропозиції, сформульовані Петровим О.О.,*** в дисертаційному дослідженні "Господарсько-правове регулювання авіаційної діяльності", ***потребують додаткового наукового обґрунтування або можуть слугувати предметом наукової дискусії, а саме:***

1. Поділяючи авторський підхід щодо ліцензування та сертифікації авіаційної діяльності як різновиду дозвільних транспортних процедур, водночас потребують додаткової аргументації з розкриттям власного бачення пропозиції автора щодо доцільності ліцензування перевезення вантажів повітряним транспортом та внесення змін до законодавства України з метою наближення до законодавства ЄС. Ліцензування та сертифікація розглядаються Петровим О.О. як різновиди засобів державного регулювання господарської діяльності, у зв'язку з чим виникає питання щодо згадування у роботі інших засобів державного регулювання авіаційної діяльності, зокрема регулювання тарифів тощо.

2. У роботі, поряд з детальним дослідженням дозвільних транспортних процедур, недостатньо уваги приділено дослідженню питань договірних відносин при здійсненні авіаційної діяльності (особливостей укладення, виконання, зміни та припинення господарських договорів), поза увагою залишилась проблематика господарсько-правової відповідальності учасників авіаційної діяльності. В цьому аспекті доцільно було б проаналізувати в роботі практику укладення господарських договорів у сфері авіації.

3.Досліджуючи у підрозділі 3.1 систему законодавства про про авіаційну діяльність, автор включає до другого блоку "міжнародні договори, які мають силу закону" (с. 203). Відповідно до ст. 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. При цьому у роботі згадано Конвенцію про міжнародну цивільну авіацію; Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; Угоду між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір, при цьому поза увагою залишилася Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень (1999 р.), до якої Україна приєдналася Законом України від 17 грудня 2008 р.

Втім, висловлені зауваження не заперечують та не спростовують концептуальних положень дисертаційного дослідження Петрова О.О., а тому не впливають на його загальну позитивну оцінку.

Висловлені зауваження свідчать про науковий інтерес та слугують підставою для дискусії. Дисертація, підготовлена Петровим О.О., є самостійною кваліфікаційною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати теоретичного і практичного спрямування, що мають істотне значення для галузі знань 08 "Право" та вирішують наукове завдання, що полягало у створенні науково-обґрунтованої концепції регулювання авіаційної діяльності як виду господарської діяльності, формулюванні відповідних теоретичних висновків та напрацюванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства, що регулює організацію та здійснення авіаційної діяльності. Результати дослідження дістали втілення у відповідних наукових публікаціях, що підтверджують особистий внесок автора в розвиток юридичної науки в цілому та науки господарського права зокрема, характеризуються єдністю змісту.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Петрова Олександра Олександровича «Господарсько-правове регулювання авіаційної діяльності» за своїм змістом, актуальністю, новизною одержаних результатів є самостійною науковою працею, яка містить науково

обґрунтовані результати, що мають істотне значення для науки господарського права, – обґрунтування нових теоретичних положень щодо господарсько-правового регулювання авіаційної діяльності й розробка на цій підставі конкретних пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства в окресленій сфері.

Дисертація на тему: «Господарсько-правове регулювання авіаційної діяльності» є комплексним дослідженням за відповідним науковим напрямом і відповідає спеціальності 081 “Право” та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 року № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), а її автор – Петров Олександр Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 “Право” за спеціальністю 081 “Право”.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса

Елла ДЕРКАЧ

підпис Деркач
ЗАСВІДЧУЮ
Учений секретар університету
Олена ВАЙНІЛО
«18» травня 2026 р.

Міністерство освіти і науки України * Донецький національний університет імені Василя Стуса * Ідентифікаційний код 02070803

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 288 11-42
«20» 05 2026 р.